

A halál belovagolt Magyarországra

2024 október 09. Flag

Szöveg méret

Mentés

-
-
-

- [0](#)

Még nincs értékelve

Mérték

Mező Gábor zseniális publicisztikája írókról, ávosokról, besúgókról

Kezdjük egy szeleppel. Kardos György, a Magvet? nagyhatalmú írója számtalan embert kivégeztetett, megöletett akkor, amikor cimborájával, Berkesi András kés?bbi íróval, lekt?rszerz?vel a Katonapolitikai Osztály hírhedt,

rettegett duójaként irtották azokat, akiket jobboldalinak vagy egyáltalán „ellenségesnek” tartottak. Sok-sok évvel később fia, Kardos István az apja, az „Ezredes” pisztolyával lőtte magát fűbe. „Ezredes”, írtam, mert így kellett hívni az öreg Kardost otthon. Alakját hitelesen felidézi egykori menyje, Botond Ágnes érzelmes, mégis objektív, hiteles könyve („és akik az árnyékában voltak”).

Kardos fia az „Ezredes” lakásában végzett önmagával. Ezzel a jelenettel nyitottam [A kultúra megszállását](#). Apja bűneiért mintha a gyermek bűnhődött volna – ártatlanul, s persze összetett szándékból és területből választva a halált.

Vágás: a szintén értelmiségi, illetve mozgalmi familiából származó Koós Anna fiatalon nem nézte végig édesanyja öngyilkosságát, Sós Verára Koós öccse talált rá, a későbbi színésznő „már csak” a vért törölgette fel. Anyjuk, az ÁVH egykori alkalmazottja a férje fegyverével ölte meg magát. Hatvannyolcban. Koós Béla maradt, és a tévénezőket boldogította a hetvenes, nyolcvanas években is. Szerkesztőként, szintén egykori ÁVH-s tisztként. (Lásd még: Jogi esetek.) Szülei történetét Koós Anna is megírta. Ezt is beleszórtam A kultúra megszállásába.

Titkok és tabuk. Pár éve, az író regényéből tudtuk csak meg, hogy Nádás Péter nagybátyja is ÁVH-s volt, az apja – a nagybácsi fivére – története még ma is homályos, az biztos, hogy volt szolgálati fegyvere, mert azzal gyilkolta meg magát. A két kisgyerek – az idősebbik a későbbi újságíró, író – akkora már elveszítette édesanyját, aki az egész családhoz hasonlóan a kommunista mozgalomhoz tartozott. Ott maradtak árván, Nádast hírhedt nagynénje, a bolsevik mozgalomár, pardon „újságíró”, Aranyossi Magda nevelte.

Mással is történt hasonló: Mészáros Márta filmrendező apja a „sztálini tisztogatások áldozata” lett, ahogyan erről írni szokás, életével fizetett kommunista álmiaiért. Árván maradt lányát a mozgalom pátyolgatta, illetve egy Wagner Anna nevű nő, Rákosiék közeli elvtársa, későbbi állambiztonsági tiszt, lett a nevelőanyja. Vonalas sztálinista, alakja feltűnik [Mészáros Napló gyermekeimnek című filmjében](#). Mészárosnak legalább annyi jutott, hogy mind apját, mind Nagy Imrét „mártírként” kezelheti, szerepeltetheti. Egyikük sem volt az.

Nádasnak még ennyi sem maradt. Sőt kisgyerekként megtalálták apjuk búcsúlevelét. Akkor megtorpanhatott az idő.

Állt az alvó öcsém felett a pisztolyával és nem volt képes lelőni. Ezt írta aztán a záradékban: Ha velem kezdi, talán sikerül neki

– írta erről. Milyen érzés lehet így felnőni, így folytatni az életet, hogy „tudom”, az „édesapám” teljes területében talán „meggyilkol minket”, ha „velem kezdi”?

Az egész akkor jutott eszembe, amikor télen megjelenő könyvem, A sajtó megszállását írtam. A szövegben fontos szerepet kap Esterházy Mátyásnak, Esterházy Péter apjának a története. Róla írt az író a híres-hírhedt Javított kiadásban, miután megtudta, hogy ügynök volt, így igazából át kellett volna dolgoznia a híres, akkor megjelent családi regényt.

Miért nem Mészöly vagy Nádás apja besúgó, sokkal pontosabban le tudnák írni az egészet...

– fakadt ki a szöveg egy pontján. Mi már tudjuk, hogy Nádás apjának szerepe sokkal sötétebb – ahogyan mondjuk Vámos Miklós apjáié is, aki a rettegett belügyminiszter, Rajk László egyik titkára volt –, nem erőszakkal szervezett téglát, hanem a kommunista diktatúra hű embere, de nem ez volt az igazán nagy bűne, hanem az, hogy magára hagyta a gyermekeit.

Ezeket az embereket – az öreg Nádast, az öreg Vámost – ugyan nem kellett beszervezni, ez a lehetőség a Csurka Istvánoknak, a Tar Sándoroknak, az Esterházy Mátyásoknak jutott, akik mögött akkor nem állt senki és semmi. A tékép szélén tébláboltak szervezésük idején, ahogyan Tar hűsei, védtelenségük is alkalmassá tette őket a megtörségre.

Fontos szembenézni saját, családi, nemzeti múltunkkal, [nem elhallgatva a kényes, fájdalmas, tabuként kezelt részleteket sem](#). A kommunista írógyerekek, illetve a liberális értelmiségi által befogadott (befogadott, hiszen „osztályidegen” volt) [Esterházy Péter Javított kiadása](#) éppen ezért fontos, de részben igazságtalan m. Egyszerűen túl kemény, túl ítélkező a besúgásra kényszerített apával. Bár utóbbi a Kádár-diktatúra klasszikus társutasává vált, soha nem emelkedhetett igazán magasra („nagy állása” az volt, hogy fordító lehetett egy német nyelvű lapnál), de hagyta élni, létezni, inni, jelenteni. Fia pedig a „gyertyákkal” és felvonulásokkal tüntető, rettegő és aláirogató tábor

„társutasa” lett a kilencvenes években. De ez politikai, megélhetési döntés volt. A másik lehetőség az volt, hogy ellenséggé válik. Azok számára pedig nem volt kegyelem akkoriban, örülhettek akkor, ha megúszták annyival: „fasiszták”.

Nem erről szólt az apja tönkretétele is? Bizonyítania kellett, hogy velük, Kádárékkal lehessen.

Esterházy Péter műltkutató m?ve jórészt ?szinte, nagyon is maradandó szöveg, ugyanakkor várhatott volna még pár évet a megírásával. A gyász (hiszen „elveszítette” addig makulátlanak hitt apját), azaz a fájdalom és a harag érzése uralja, a megértésig, az elfogadásig írás közben még nem jutott, juthatott el. Pedig az író pontosan tudja, hogy apját megverték, zsarolták, a kitelepítés után besúgóként vehetett leveg?t. Esterházy Mátyás lánytestvére például Kistarcsára került, a papírok szerint ?t is ügynökként kezelték az internálótáborban, de valójában semmit sem tett, az Ítéletlenül cím? fantasztikus alkotásból is kiderül, hogy nem tudták megtörni. Miért? Talán mert kés?bb elmenekült.

? Bécsbe ment, a család szétszakadt, Esterházy Mátyás – akinek négy fia volt – maradt, és ennek megvolt az ára. Megfizette. De nem ölte meg magát abban a borzalmas, a régi elit gyors, majd lassú megsemmisítésére törekv? rezsimben, és már ezzel is megtette azt a minimumot, aminek köszönhet?en Esterházy írhatott, alkothatott, másik fia futhatott, futballozhatott, honvédos, majd válogatott lehetett.

Mert el?bb-utóbb mindenkivel megfizetették az árat. Amit tehetünk, hogy megírjuk, kibeszéljük ezeket a történeteket. Csak így válhatnak a szüleink, nagyszüleink, és mi magunk szabaddá. Csak így, saját és családi, baráti történeteinket feldolgozva, azokat „összeadva” ismerhetjük meg a Rákosi- és Kádár-diktatúra lényegét.

Azt, ahogyan ez a folyamatosan (meg)javítgatott, alakítgatott rendszer végül magához aljasította vagy elpusztította, elüldözte, a mélybe nyomta vagy kollaboránssá tette a magyar értelmiséget.

Mez? Gábor

A szerz? a Századvég Alapítvány vezet? kutatója

www.magyar nemzet.hu

Ajánló